

GAZDASÁG & TÁRSADALOM

Journal of Economy & Society

A TARTALOMBÓL:

Seyr, Bernhard F.

Die drei Dimensionen des Wissensmanagements: Empirische Studie anhand des 3-D-Modells zur Selbstevaluation von Organisationen

Szendi, Nikoletta – Székely, Csaba
Analysis of Knowledge Sharing Process
in Automotive Industry Projects

Mariš, Martin – Marišová, Eleonóra
Labor specialization and its impact on spatial
patterns of unemployment

Szász Jenő
Integráció, autonómia és gazdaságfejlesztés
Dél-Tirol példáján keresztül

Pataki László – Kenesey Zsófia
A betétbiztosítás növekvő szerepe Európában és hazánkban

2015/1-2.

Gazdaság & Társadalom

Journal of Economy & Society

Főszerkesztő / *Editor*: Prof. Dr. Székely Csaba DSc

Főszerkesztő helyettes / *Deputy Editor*: Prof. Dr. Kulcsár László CSc

Szerkesztőbizottság / *Associate Editors*:

Dr. Székely Csaba DSc • Dr. Fábíán Attila PhD • Dr. Joób Márk PhD • Dr. Kulcsár László Csc •
Dr. Juhász Zita PhD • Dr. Obádovics Csilla PhD • Törőné dr. Dunai Anna PhD

Tördelő-szerkesztő / *Technical Editor*: Takács Eszter

Nemzetközi tanácsadó testület / *International Advisory Board*:

Prof. David L. Brown PhD (Cornell University, USA) • Dr. Csaba László DSc (Közép Európai Egyetem, Budapest) • Dr. Rechnitzer János DSc (Széchenyi István Egyetem, Győr) • Dr. Nigel Swain PhD (School of History, University of Liverpool, UK) • Dr. Caleb Southworth PhD (Department of Sociology University of Oregon, USA) • Dr. Szirmai Viktória DSc (MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Budapest) • Dr. Irena Zavrl PhD (FH Burgenland, University of Applied Sciences)

Közlésre szánt kéziratok / *Manuscripts*:

Kéziratokat kizárólag e-mailen fogadunk, nem örzünk meg, s nem küldünk vissza!

A kéziratok formai és szerkezeti követelményeit illetően lásd a folyóirat hátsó belső borítóját. /

We accept APA style only.

A kéziratokat és a közléssel kapcsolatos kérdéseket a következő e-mail címre várjuk: /

Send manuscripts and letters by e-mail only to: zjuhasz@ktk.nyme.hu

A közlésre elfogadott kéziratok összes szerzői és egyéb joga a kiadóra száll. /

Acceptance of material for publication presumes transfer of all copyrights to the Publisher.

A kéziratokat két független anonim bíráló értékeli. /

Articles are refereed by anonym reviewers before publication.

Az ismertetésre szánt könyveket az alábbi címre várjuk / *Send books for review to*:

Dr. Juhász Zita PhD

Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar

Sopron Erzsébet u. 9.

9400 Hungary

Web oldal / *Web page*: <http://gt.nyme.hu>

Előfizetés:

Intézményeknek: 2800 Ft/év

Egyéni előfizetés: 1700 Ft/év

Példányonkénti ár: 700 Ft/dupla szám: 1400 Ft.

ISSN 0865 7823

Copyright © 2015 Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó

Gazdaság & Társadalom

7. ÉVFOLYAM

2015.

1-2. SZÁM

TARTALOM

TANULMÁNYOK	3
Die drei Dimensionen des Wissensmanagements: Empirische Studie anhand des 3-D-Modells zur Selbstevaluation von Organisationen <i>Seyr, Bernhard F.</i>	3
Analysis of Knowledge Sharing Process in Automotive Industry Projects <i>Szendi, Nikolettta – Székely, Csaba</i>	26
Labor specialization and its impact on spatial patterns of unemployment <i>Mariš, Martin – Marišová, Eleonóra</i>	39
Integráció, autonómia és gazdaságfejlesztés Dél-Tirol példáján keresztül <i>Szász Jenő</i>	56
A betétbiztosítás növekvő szerepe Európában és hazánkban <i>Pataki László – Kenesey Zsófia</i>	72
NEKROLÓG	87
Meghalt Horváth Gyula Professzor – egy személyes hangvételi írás <i>Szirmai Viktória</i>	87
KÖNYVISMERTETÉS	89
Az „elit tagjának saját népe szolgájává kell válnia” – A Biblia és a Korán politika- és gazdaságképe <i>Frang Gizella</i>	89
Európai integráció és növekedés a válság előtt és azon túl <i>Füstös Hajnalka</i>	95
ABSTRACTS IN ENGLISH	101

A betétbiztosítás növekvő szerepe Európában és hazánkban

Pataki László¹⁴ – Kenesey Zsófia¹⁵

ABSZTRAKT: Az európai bankunió létrehozásának ötlete a 2008-as válságot követően került előtérbe. A három fő pillérből álló rendszer elemei az egységes bankfelügyelet, szanálási rendszer és betétbiztosítási rendszer. A betétbiztosítás az elmúlt években Magyarországon is a társadalmi érdeklődés középpontjába került. 2014-ben hat pénzintézet felszámolása kapcsán kellett az Országos Betétbiztosítási Alapnak (OBA) kártalanítani az ügyfeleket mintegy 120 milliárd forint összegben. 2015 márciusában újabb kifizetésekre került sor, amely az Alap eddigi legnagyobb kártalanítását jelentette és a Betétbiztosítási Alap is jegybanki segítségre szorult. Az uniós országokban eltérő szabályozású betétbiztosítási alapok működnek. A betétbiztosítás egységesítése sürgető feladat, hiszen a 2008-ban kirobbant válságot követően az emberek megtakarításaik nagyobb biztonságára törekednek, a betétbiztosítóba vetett bizalmuk megingott. Véleményünk szerint az európai bankunió létrehozása érdekében elindult folyamat biztató, viszont az euróövezeti országok számára kialakított rendszert fokozatosan vezetik be és a betétbiztosítás témakörével kapcsolatban van még a legtöbb nyitott kérdés. A témában megjelent szakirodalmi forrásokat, publikációkat szekunder kutatás keretében használtuk fel az események átfogó bemutatására. A legtöbb embert foglalkoztató kérdések: Mi az oka a pénzintézetek sorozatos bedőlésének? Biztonságban vannak-e még megtakarításaink? Egy újabb hitelintézeti csőd kezelésére hogyan lesz képes a hazai betétbiztosító? A tanulmányban – többek között - ezekre a kérdésekre keressük a választ, valamint rövid betekintést kívánunk nyújtani a betétbiztosítási rendszer működésébe.

KULCSSZAVAK: bankunió, bankfelügyelet, szanálási rendszer, OBA

JEL kódok: D14, D18, O16

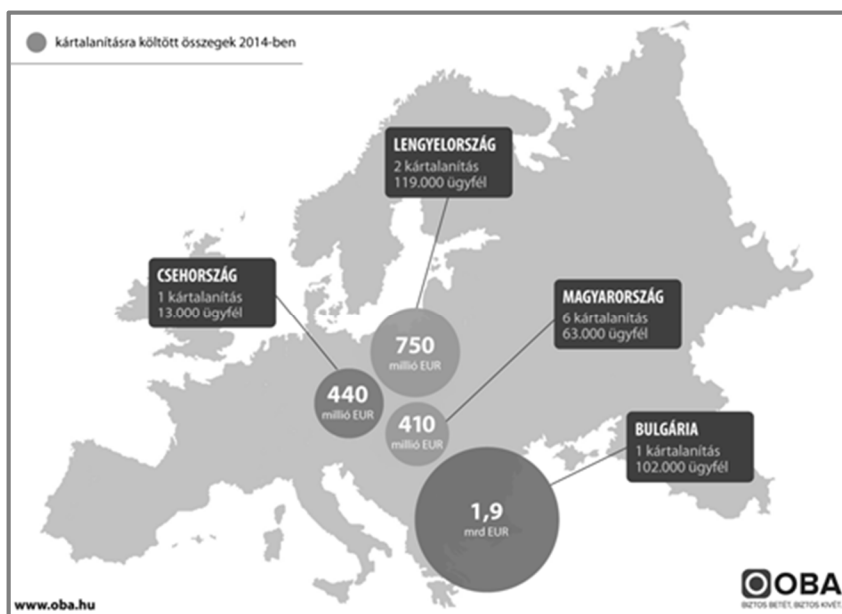
¹⁴ Dr. Pataki László PhD egyetemi docens, Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar. E-mail: lpataki@ktk.nyme.hu.

¹⁵ Kenesi Zsófi PhD hallgató, Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar. E-mail: zsofi890819@gmail.com.

Bevezetés

A betétbiztosítás kérdése az elmúlt években újra a figyelem középpontjába került az Európai Unióban. Az elképzelés a közös bankszabályozás és felügyelet egyik pillérét képezi, de kialakítása az elmúlt években háttérbe szorult. Szakértők szerint ez leginkább azzal magyarázható, hogy elsőként az alapot adó egységes szanalási rendszernek kell felállnia és csak ezt követően lehet előkészíteni a közös betétbiztosítási alap létrehozását.

Mivel egy napjainkban zajló folyamatról van szó, mindenképpen időszzerű a téma tárgyalása. Közvetlenül vagy közvetve, de valamennyi állampolgár és vállalkozás, aki/ amely a megtakarításait pénzügyintézetekben tartja, érintve van a betétbiztosítás kérdésével kapcsolatban. Az elmúlt években bekövetkezett takarékszövetkezeti és bankcsődök kisebb pánikot okoztak a magyar lakosság körében. A közös ún. „páneurópai betétbiztosítás” létrehozására a kártalanítások gyakoriságát tekintve talán hazánknak lenne a legnagyobb szüksége. Az unió országait figyelembe véve 2014-ben Magyarországon került a legtöbb pénzügyintézet felszámolás alá. A legnagyobb összegű kártalanítást viszont Bulgáriában hajtották végre, ahol egyetlen bank bedőlése kapcsán 1,9 milliárd eurót fizettek ki 102 000 betéteseknek.

1. ábra: Betétbiztosítók kártalanításai 2014-ben az Európai Unióban

Forrás: OBA (2015) belső anyag

Sokakban felmerül a kérdés, hogy egy újabb káresemény, milyen helyzetben találja majd a magyarországi betétbiztosítót. Fedezettsége képes lesz-e biztosítani az ügyfelek kártalanítását? A feltett kérdéssel kapcsolatban már számos rémhír jelent meg, főként a 2015 év eleji DRB banksoporthoz köthető kártalanítás kapcsán. A 2013. évi hitelintézeti törvény lehetővé teszi, hogy a jegybank likviditási hitelt nyújtson a betétbiztosítónak, ha annak vagyona nem elegendő a kártalanítás kifizetésére. Az alapnak szüksége volt erre a forrásra és a Pénzügyi Stabilitási Tanács döntése nyomán 107 milliárd forint folyósítására került sor (MNB, 2015). Emellett a tagintézmények által fizetendő évenkénti tagdíj mértékét is megemelte az OBA a korábbi 0,1%-ról 0,14%-ra.

Korábban szóba került a nemzeti betétbiztosítók közötti kölcsönnyújtás lehetősége. Ez, ha megvalósulna, akár azt a furcsa helyzetet is eredményezhetné, hogy az évek során jelentős kártalanítási vagyont felhalmozott kelet-európai országok betétbiztosítói kölcsön formájában finanszíroznák meg egy nyugat-európai ország bankcsődjét követő betétes kártalanítást

Az elmúlt időszakban egyre több cikk kezdett foglalkozni a bankunió és így a betétbiztosítás kérdésével. Mivel sok a bizonytalanság a témával kapcsolatban, ezért elsősorban az MNB tanulmányaira hagyatkoztunk, amelyek átfogóan mutatták be a rendszer létrejöttének folyamatát és megfogalmazták hazánk esetleges csatlakozásának előnyeit és hátrányait. A bankunió három pillére közül a bankfelügyeleti rendszerrel foglalkozik legtöbbször a szakirodalom. A szanálási mechanizmus 2016. január 1-jén kezdi meg működését, de addig is létre kell jönniük a nemzeti szanálási alapoknak, ahogy az hazánkban is megtörtént 2014 júliusában. A harmadik pillér, jelen tanulmány témája, viszont többnyire csak említés szintjén található meg a forrásokban, ezzel kapcsolatban a legködösebbek az elképzelések.

A betétbiztosítási rendszerek létrehozása és működése

Az első betétbiztosítási rendszer az 1929-33-as nagy gazdasági világválságot követően jött létre az Egyesült Államokban. A válság kapcsán az USA-ban világossá vált, hogy a betétesek védelme kulcsfontosságú a gazdaság zavartalan működéséhez. Ha a betétesek úgy érzik, pénzüik veszélyben van, könnyen egyszerre dönthetnek úgy, hogy kiveszik megtakarításaikat a bankokból, megvonva ezzel azoktól a bizalmat. Ha ez tömegessé

válik, akkor az nemcsak az adott ország gazdasági, de politikai rendszerét is súlyosan érintheti. Ezért jött létre tehát elsőként a Szövetségi Betétbiztosító Társaság (FDIC) a Glass–Steagall-törvény keretében, amely szétválasztotta a kereskedelmi banki és befektetési banki tevékenységet valamint létrehozta az első állami betétbiztosítási rendszert.

A betétbiztosítás szabályozására az EU keretein belül 1994-ben került sor. Az akkor megalkotott direktíva harmonizálja a tagállamok betétbiztosítási szabályait, meghatározza a betétesek védelmére vonatkozó legfontosabb irányelveket. Az unióban a betévédelem nem tesz különbséget honpolgárok és a külföldiek között, mindenkinek ugyanolyan szabályok szerint van védve a megtakarítása. Különbség van viszont az egyes országok között a tekintetben, hogy milyen betéti formákra vonatkozik a védelem. A legjelentősebb változtatáson az 1994-es direktíva 2009-ben ment át, amikor is a válság hatására több ország is változtatott betétbiztosítási összeghatárán. A direktíva kiemelte, hogy a kifizetéseknek 20 munkanapon belül teljesülniük kell. A betétbiztosítás összeghatárát 100 ezer euróra emelték. Ezen kívül tilos a betétbiztosítás exportja, vagyis az, hogy a bank külföldi fiókjánál levő betétekre magasabb legyen a biztosítási összeg, mint az adott országban alkalmazott értékhatár.

Magyarországon 1993 júliusában jött létre az Országos Betétbiztosítási Alap (OBA). Korábban a kétszintű bankrendszer 1987-es létrehozását követően a betétekre teljes körű állami garancia vonatkozott. Az OBA-hoz minden betétet gyűjtő hitelintézetnek csatlakoznia kell, egyszeri csatlakozási díjat és évenkénti díjat is kell fizetnie. Az intézmény létrejöttkor a betétesek 1 millió forintig voltak biztosítva, majd 2003 januárjától ez az érték 3 millió forintra emelkedett. 2004-ben Magyarország csatlakozott az EU-hoz, így alkalmaznia kellett az EU-s direktívában szereplő minimum 20.000 eurós, azaz mintegy 6 millió forintos értékhatárt, 1 millió forint felett 10%-os önrésszel. A 2008-as gazdasági válság következtében a biztosítás értékhatára 2009-ben 50 000 euróra nőtt, majd a legújabb szabályozás (2011-től) a kifizetés felső értékhatárát 100 000 euróban határozza meg betétesenként. A kifizetés deviza betétek esetében is forintban történik a kártalanítás kezdő napját megelőző napon érvényes MNB devizaárfolyamon. Az alap működéséhez szükséges összeget a hitelintézetek adják össze előre, szemben azokkal az országokkal, ahol nincs ilyen előre feltöltött alap, hanem válság esetén a hitelintézetek és a kormány együttesen szolgáltatja a szükséges összeget. Az OBA által nyújtott védelem kiterjed

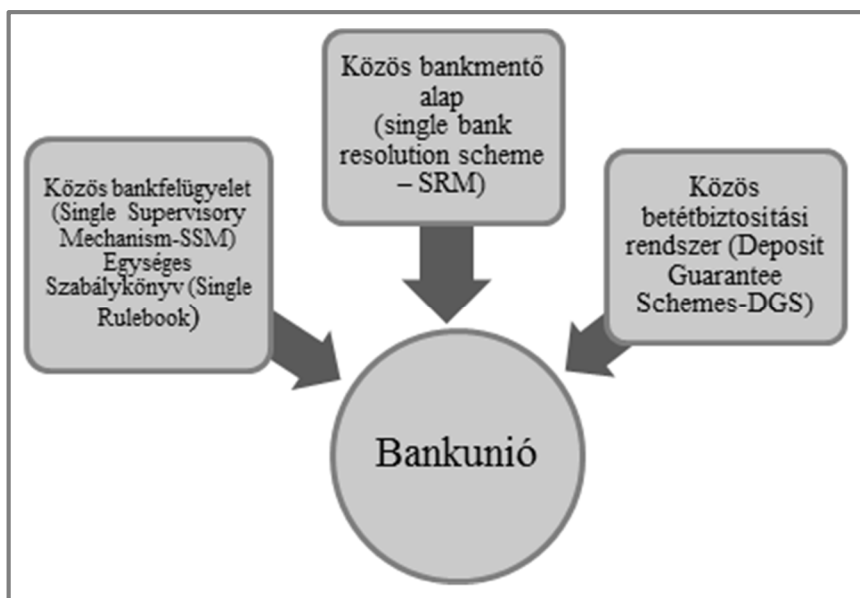
a folyószámla betétekre, a lekötött betétekre, valamint a 2003 után kibocsátott banki letéti jegyekre, kötvényekre (OBA, 2012).

Az egységes bankunió létrehozásának motivációi és a bankunió pillérei

Az egységes bankunió fogalma néhány évvel ezelőtt merült fel az Európai Bizottság szóhasználatában. Az egyik fő motiváció az Európai Stabilitási Mechanizmus (ESM) kiterjesztése volt, hogy a rendszert közvetlenül bankok megsegítésére is használni lehessen. 2014. november 4-én indult el a bankfelügyeleti rendszer, azonban kérdéses, mennyi időre lesz szükség, amíg valóban hatékonyan fel tud lépni az uniós országok banki szabályozásában. Mivel a szabályok többségét fokozatosan, türelmi idővel vezetik be, a folyamat akár évekig is eltarthat.

Mindenki egyetért azzal, hogy hazánknak akkor lenne érdemes csatlakoznia a bankunióhoz, hogyha az ebből származó előnyök meghaladnák a hátrányokat. Bizonyos szempontból Magyarország szerencsés helyzetben van, hiszen van választási lehetősége: részt kíván-e venni az új rendszerben vagy sem. A három mechanizmust, vagyis a felügyeletet, a számlázási rendszert, valamint a betétbiztosítást nevezzük együttesen bankunióknak.

A bankunió rendszerét az euróövezet országai számára hozták létre, de tagja lehet bármelyik uniós ország, amely jelzi csatlakozási szándékát. 2015. január 1-től Litvánia is tagja az eurózónának és így automatikusan a bankunióknak. Dánia, Románia és Bulgária valószínűleg csatlakozni fog a bankfelügyeleti rendszerhez, de belépésük előtt 5 hónappal jelezni kell szándékukat. Az Egyesült Királyság és Svédország már korábban jelezte, hogy biztosan nem fog csatlakozni a rendszerhez. Korábban Csehország is ezen az állásponton volt, de jelenleg kívár hazánkkal, Lengyelországgal és Horvátországgal együtt (Kisgergely et al., 2004).

2. ábra: A bankunió pillérei

Forrás: Mérő et. al (2013) alapján saját szerkesztés

Egységes bankfelügyeleti mechanizmus (SSM)

A bankunió egyik fontos részének tekintett kereskedelmi bankfelügyelet 2014 novemberétől az Európai Központi Bank (EKB) kezébe került. Ehhez szükség volt az uniós bankok stressz-tesztjének elvégzésére. 22 országból 123 bank vett részt az ellenőrzésben. A tesztet az Európai Bankhatóság (EBA) végezte el. Célja a vizsgált bankok sokktűrő képességének felmérése volt, amelyhez az adatokat a 2013-as beszámolók szolgáltatták. Az analízis lefuttatásakor egy 3 éves időhorizonton, azon belül pedig egy kedvező (alappálya) és egy kedvezőtlen (stressz-pálya) gazdasági környezetben vizsgálták meg a bankok várható pénzügyi helyzetét. Hazánkban egyedül az OTP Bank vett részt, végül sikeresen, a vizsgálatban. A 124 bankból 22 nem tudta teljesíteni az előírtakat. Őket az EBA mihamarabbi tőkeemelésre kötelezte (MNB, 2014).

Franciaország azt szeretne volna elérni, hogy az eurózóna összes bankja kerüljön az EKB felügyelete alá, míg a németek csak a nagyobb bankokat akarták bevonni. Végül csak azok a pénzintézetek kerültek ellenőrzés alá,

amelyek 30 milliárd eurónál több pénzügyi eszközt kezelnek, vagy eszközeik országuk GDP-jének 20%-át meghaladják, vagy legalább két országban működnek. A közel 6000 pénzintézetből ez 124 bankot és a teljes eszközállomány körülbelül 80%-át jelenti. Az előbb említett követelményeknek Magyarországon csak az OTP felel meg, a másik két hazai bejegyzésű bank az FHB és a Takarékbank lehet. A többi bank a helyi felügyelet ellenőrzése alatt maradt, de probléma esetén az EKB bevonhatja őket a felügyelete alá és ajánlásokat fogalmazhat meg számukra. Magyarországon a 10 legnagyobb bank közül 5 bankcsoport (Raiffeisen, Erste, Uni Credit, KBC, Intesa San Paolo) került az EKB felügyelet alá (Windisch, 2014).

Egységes szanálási rendszer (SRM)

Az Európai Központi Bank irányelv-tervezetének fogalom meghatározása szerint: „A szanálás valamely intézmény szerkezetátalakítása az alapvető funkciói folyamatosságának biztosítása, a pénzügyi stabilitás megőrzése és az intézmény egésze vagy része életképességének helyreállítása érdekében.” (EKB)

A tervek szerint a jövőben az EKB jelezni fogja, ha egy banknak súlyos pénzügyi nehézségei támadtak és a szanálása vált szükségessé. A bank szanálás alá helyezéséről az Egységes Szanálási Testület ajánlása alapján a Bizottság dönt, de a szanálási terv végrehajtása a tagállami hatóság feladata. A létrehozott nemzeti szanálási alapokból töltenék fel az uniós alapot 8 év alatt, vagyis 2022-re 55 milliárd eurót kellene befizetni.

Hazánkban 2014. július 21-én lépett hatályba a pénzügyi közvetítőrendszer egyes szereplőinek biztonságát erősítő intézményrendszer továbbfejlesztéséről szóló 2014. évi XXXVII. törvény. A szanálási alap hatósága a Magyar Nemzeti Bank, de operatív feladatait az OBA látja el, amely köteles hozzájárulni a szanálás költségéhez, mivel az alap révén mentesül a betétesek kártalanításának kötelezettsége alól. Célja, hogy az adófizetők pénze helyett a szektor szereplői járuljanak hozzá a bajba jutott pénzintézetek megmentéséhez. Tagja minden magyarországi székhellyel rendelkező hitelintézet és befektetési vállalkozás (Nemzetgazdasági Minisztérium, 2014). A befizetés összegének vetítési alapjául az intézmények jegyzett tőkéje szolgál, ennek 0,05%-át kell átutalniuk az alap számlájára egyszeri csatlakozási díjként a tagintézményeknek. A nemzeti szanálási alapot egy 10 éves átmeneti időszak alatt kell feltölteni minimum a biztosított betétek 1%-ának megfelelő mértékig.

Egységes betétbiztosítási rendszer (DGS)

A betétbiztosítás lényegében a pénzügyi biztonsági védőháló utolsó eleme, amely kártalanítja az ügyfelet, ha a bank nem tud fizetni, egyben lényeges eleme az adott ország pénzügyi stabilitásának. A legfőbb cél, hogy valamely hitelintézet csődje esetén a bizalomhiány ne terjedjen át a bankrendszer más szereplőire, ne kerüljenek veszélybe a betétesek megtakarításai. Ha mégis sor kerülne a hitelintézet csődjére, akkor az ügyfelek a lehető legkisebb veszteséget szenvedjék el, valamint a betétbiztosítónak (rajta keresztül a bankoknak) is a lehető legkevesebb pénzébe kerüljön a kártalanítás (OBA, 2003).

Komoly viták vannak a pénzügyi szabályozás területén belül is a betétbiztosítási rendszer jellemzőiről, működéséről, a védett összeghatárról. A betétbiztosítás, ahogy a nevében is benne van, a betétek biztonságban létét jelenti. A betétbiztosítók garantálják egy meghatározott összeghatárig azok visszafizetését. A teljes körű védelemre csak akkor kerülhet sor, ha az ügyfél az összeghatár alatt helyezi el betéteit különböző pénzügyintézeteknél. Valójában a betétbiztosítás nem működik másként, mint a hagyományos biztosítói tevékenység. Mindkét esetben az adott kockázatközösség befizetéseket teljesít a biztosítás tárgya kapcsán, a biztosító pedig biztosítási eseményeket fizet ki a felhalmozott vagyomból a károsultaknak. A kettő közötti különbség, hogy míg a biztosító profitot realizál, addig a betétbiztosítók közérdeket szolgálnak non-profit szervezetként. (Illés et al., 2011).

A betétbiztosítás helyzete napjainkban

A betétbiztosítási rendszernek alapvetően két típusa lehet: implicit és explicit betétbiztosítás. Implicit vagy közvetett betétbiztosítás esetén a szereplők nem élveznek automatikus védelmet. Egy esetleges bankcsőd esetén az állam, vagy az e célra létrehozott intézmény szabadon döntheti el, hogy kárpótlást nyújt a betéteseknek vagy sem, törvényi szabályozás erre vonatkozólag nincs (Csatai, 2012).

Az explicit, más néven kifejtett vagy intézményesített betétbiztosításkor már törvény szabályozza a rendszer működését. Rögzítve van, hogy kinek kell elvégeznie és mely ügyfelek számára a kártalanítást. Szabályozásra kerül, hogy a kifizethető összegnek mi a felső határa, milyen határidőn belül kell teljesíteni a kötelezettséget az ügyfelek felé.

A betétbiztosítási rendszereket csoportosíthatjuk a finanszírozás módja szerint is: ez alapján beszélhetünk *ex post* (utólag) és *ex ante* (előleg) befizetésű rendszerekről. A két rendszer közötti különbség abban áll, hogy a bankok vagy egy negatív eset bekövetkeztekor teljesítenek befizetéseket (*ex post*), amelyből az ügyfelek kielégítése megtörténhet, vagy előre történnek befizetések (*ex ante*), amely összeg bármikor rendelkezésre áll. Az előzetes feltöltésű alapok esetében a betétvédelmi alap meg tud jelenni a pénz- és tőkepiacon, mint ügyfél, ezzel is stabilizálva a piacokat. Egyes országok a két alapesetet ötvözték, azaz vegyes rendszert alakítottak ki (Kegyes, 2008).

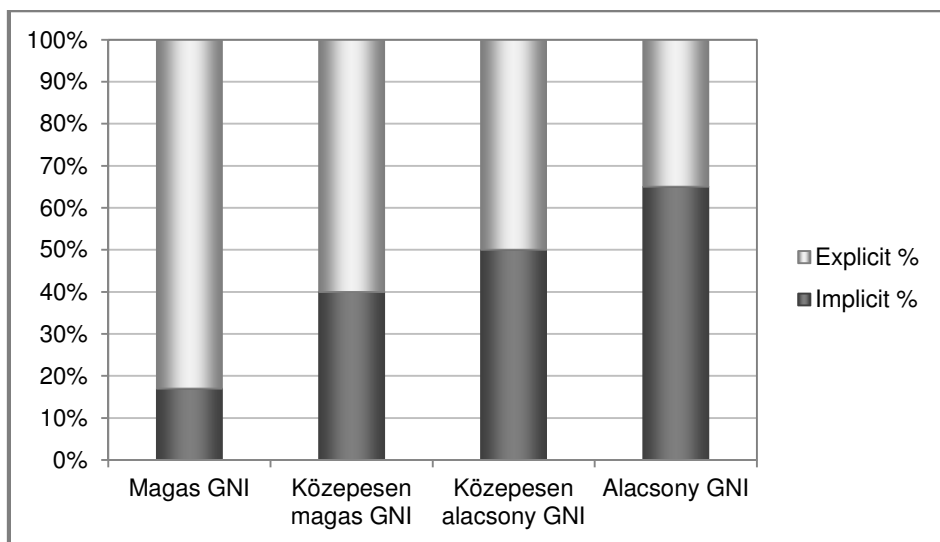
Egy 2014-ben készült tanulmány a betétbiztosítási rendszerek 2013. évi tevékenységét összegzi (Demirgüç et al., 2014). A tanulmány 189 országot tett vizsgálat tárgyává az egy főre jutó bruttó nemzeti jövedelem (GNI) alapján.¹⁶ (A GNI a GDP és a külső forrásokból származó nettó jövedelem összege.)

A kutatás eredményéből kiderült, hogy az explicit betétbiztosítási alapok száma az elmúlt 2013-as évben emelkedett, főként az EU harmonizációs törekvéseinek köszönhetően. A 189 országból 122 (59%) rendelkezett ilyen intézményi formával, ez a szám a kutatók legelső vizsgálatakor 2003-ban, még csak 84 volt (44%).

A magas jövedelmű országok 84%-ában van explicit betétbiztosítási rendszer. Európában az országok 96%-ában működik ilyen alap, a kivételek között van például San Marino. Ezzel szemben Afrikában ez az arány mindössze 24%. Az Európai Unió 28 tagállama közül 25 az első jövedelmi csoportba tartozik, vagyis az egy főre eső GNI több mint 12,746 dollár. A második csoportba tartozik a másik három Uniós ország, köztük hazánk, Románia és Bulgária.

Az explicit betétbiztosítási rendszerű országok közül a pénzügyintézetek többsége (88%) *ex ante* befizetést teljesít a betétbiztosítási alapba. *Ex post* befizetés van érvényben Ausztriában, Olaszországban, Svájcban, Hollandiában. Hollandiában tervbe van véve egy *ex ante*, kockázat alapú betétbiztosítási rendszer bevezetése valószínűleg 2015 nyarától, valamint uniós előírás, hogy a többi tagállamnak is kötelező lesz kialakítania ezt a működési formát.

¹⁶ Alacsony jövedelem: \$1,045 vagy kevesebb, közepesen alacsony jövedelem: \$1,046-tól \$4,125-ig, közepesen magas jövedelem: \$4,126-tól \$12,745-ig, magas jövedelem: \$12,746 vagy több.

3. ábra: Implicit és explicit betétbiztosítók a jövedelem alapján (2013)

Forrás: Demirgüç et. al (2014) alapján saját szerkesztés

Van példa arra, hogy a betétbiztosítás rendszerét maguk a bankok hozzák létre. Ilyen rendszer működik Franciaországban, Németországban. Az állam által létrehozott betétbiztosítási rendszer működik például az Egyesült Államokban a Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC). Lehetőség van vegyes rendszerre is, amikor az állam és a bankok közösen alakítják ki az ország betétbiztosítási rendszerét. Ilyen vegyes rendszer a magyar is.

Az OBA 2014-ben mintegy 120 milliárd forintot fizetett ki betéteseinek számára. 6 pénzügyintézet került felszámolás alá, ezek mellett még 2010-ből, 2011-ből és 2012-ből is volt kártalanítási kötelezettsége az alapnak. A legnagyobb volumenű kártalanítás az Orgovány és Vidéke Takarékszövetkezet ügyfeleinek járt.

1. táblázat: Az OBA kártalanítási tevékenysége 2014. évben

	Összeg (Mrd HUF)	Betétesek száma
Körmend és Vidéke Takarékszövetkezet	22,9	10 000
Orgovány és Vidéke Takarékszövetkezet	54,2	30 000
Alba Takarékszövetkezet	11,8	13 200

Széchenyi István Hitelszövetkezet	8,7	2 700
Széchenyi Kereskedelmi Bank	12,7	1 400
Tisza Takarékszövetkezet	8,9	7 100

Forrás: OBA (2015)

A pénzüintézetek bedőlésének hulláma 2015-ben sem ért véget. 2015 márciusában a Buda Cash brókerház tulajdonosi köréhez tartozó DRB bankcsoport felszámolása és így a betétesek kártalanítása kezdődött meg. Ez a betétbiztosítási alap eddigi legnagyobb volumenű kártalanítási tevékenysége, amely több mint 73 ezer betétest érint és a kártalanítás összege eléri a 103 milliárd forintot.

„Az OBA vagyonának nyitóegyenlege 2014. január 1-jén meghaladta a 94 milliárd forintot. A tagdíjakból befolyt pénzügyi bevétele 22 milliárd forint volt, befektetéseihez hozama pedig elérte a 7 milliárd forintot. A kártalanításokat követően az OBA 11 milliárd forintos likvid vagyonnal zárta az évet.” (OBA, 2015)

A betétbiztosító vagyona így jelentősen lecsökkent, de továbbra is biztonsággal el tudja látni feladatát. Ehhez persze szükség volt az MNB három hónapos, változó kamatozású likviditási hitelére, valamint a tagdíj-emelésre.

Az elmúlt időszak pénzüintézeti csődjeivel kapcsolatban mindenkiben felmerül a kérdés, hogy vajon mi ennek az oka és ezek után hol tudjuk biztonságban elhelyezni a pénzünket? A válasz nem egyszerű. A 2013-ban létrejött takarékszövetkezeti integráció felülvizsgálta a belépő pénzüintézetek működését és ez alapján döntött azok felvételéről az integrációba. Az átvilágítás után az OBA már egyértelműen látta, hogy több intézmény esetében is komoly problémák merülhetnek fel a jövőben. A csődök mögött többnyire likviditási problémák álltak.

Az, hogy hol helyezzük el a megtakarításainkat egyéni döntés, nem lehet optimális megoldást kínálni. Az ügyfelek többsége a szolgáltató közelsége, az általa nyújtott termékek köre, s azok díja alapján választ. Az hogy egy nagyobb bankban, vagy már az integrációs szervezet és az OBA által is védett takarékszövetkezetnél helyezzük el a megtakarításunkat, szubjektív megítélés kérdése. Viszont abban az esetben, ha valaki a biztosított 100.000 euró feletti megtakarítással rendelkezik, már érdemes diversifikálni a kockázatot és több pénzüintézetben elhelyezni azt.

Következtetések, összefoglaló

Elemzők úgy látják, hogy napjainkban a nemzeti felügyelet eszköztára nem elegendő, szükséges a globális koordináció az egyre összetettebb pénzügyi kapcsolatok miatt. Az integrált bankfelügyelet legfőbb célja, hogy egy közös alapról fedezze a bankok veszteségeit. A 19 eurózóna tagország számára egyértelmű előnyökkel jár a bankuniós tagság, hiszen válság esetén a közös szanálási alapról érkezik a segítség a bankok megmentésére. Az eurózónán kívüli országok is előnyt élvezhetnek a csatlakozásból azáltal, hogy egy nagyobb kockázatközösségnek a tagjai, közvetlen rálátásuk van az eseményekre. Ennek ellenére van olyan ország, amely jelezte, hogy nem kíván tagja lenni az új rendszernek, ami akár konfliktusokat is okozhat a működésben. Magyarországnak folyamatosan mérlegelnie kell az esetleges csatlakozás előnyeit és hátrányait.

Véleményünk szerint a bankunió elképzelése összességében jónak mondható, de annak esetleges pozitív hatásait csak hosszabb idő elteltével, évek múltán tudjuk majd lemérni. Tény, hogy az unió nem tud minden problémát megoldani, de egy nagyobb kockázatközösség létrejötté a pénzügyi élet területén, nagyobb biztonságot nyújthat az egyes országoknak.

Az OBA lépést tart az unió előírásainak teljesítésével. 2013 decemberében Magyarország is aláírta azt a politikai megállapodást, amelynek értelmében nemzeti szintű betétbiztosítási rendszerek jönnek létre az unióban. Szó volt korábban a biztosítási értékhatár felemeléséről is, de ez egyelőre marad a 2010-től érvényes 100 000 euró.

A betétbiztosítás uniós szabályozásával kapcsolatban 2014 áprilisában született döntés. A szabályokat a tagállamoknak 2015. július 3-ig kell átültetniük a gyakorlatba (MTI, 2014). Valamennyi szabály célja a betétesek védelmének megerősítése, az ügyfelek betétbiztosításba vetett bizalmának helyreállítása.

A tagdíjfizetéssel kapcsolatban változás, hogy a nemzeti betétbiztosító vagyonának 10 éven belül el kell érnie a biztosított betétállomány 0,8%-át. Az OBA fedezettségi mutatója 2014 októberében 0,49% volt. Új elem, hogy a hitelintézeteknek a tárgyévet megelőző december 31-ig kártalanítási kötelezettség alá tartozó betétek után kell tagdíjat fizetniük.

Az OBA által védett elemek közül kikerülnek a hitelintézetek által kibocsátott kötvények és letéti jegyek, viszont a közösségi betétekre is ezentúl 100 000 eurós kártalanítási értékhatár vonatkozik.

2014 decemberében az Országgyűlés elfogadta a betétbiztosítást érintő új törvény-csomagot, melynek egyik legfontosabb eleme, hogy az 500 000 euró alatti éves költségvetésű önkormányzatok betétei s az OBA védelme alá kerülnek.

Jelenleg a kifizetésekre 20 munkanap áll rendelkezésre, de az OBA jóval kevesebb időn belül, átlagosan 10 munkanap alatt kártalanította az előző években az ügyfelek több mint 90%-át. Ez biztató iránynak tekinthető, hiszen az uniós előírás szerint a kártalanításra rendelkezésre álló időtartamot 2024-ig 7 munkanapra kell fokozatosan szűkíteni: 2019-től 15 munkanapra, 2021-től 10 munkanapra, végül 2024. január 1-től 7 munkanapra (Chesini–Giaretta, 2014). Ehhez a legfontosabb, hogy a pénzügyi intézmények információs adatbázisa, az ügyfelek adatai a lehető legnaprakészebben, pontosan álljanak rendelkezésre a felszámolási eljárás megkezdésekor.

A betétbiztosítás szerepe napjainkban felértékelődött. A betétesek biztonságban akarják tudni pénzüket és a válságot követően talán még jobban odafigyelnek arra, hogy mikor, milyen mennyiségű pénzt, hol helyeznek el. Az unió is belátta, hogy ha nem cselekszik mihamarabb, visszafordíthatatlan hatása lehet a kialakuló helyzetnek és sokan már a déli államok euróövezetbeli kiválásától tartottak. Az unió egységes betétbiztosítási rendszerének kidolgozása így még sürgetőbb feladattá vált. A hazánkban bekövetkezett pénzügyi csődsorozatnak a jövőben remélhetőleg nem lesz folytatása. Az új szabályok átültetése a hazai gyakorlatba a nyár folyamán megtörténik, és ez talán elindítja a betétbiztosítás egységes, uniós szintű kialakításának folyamatát.

Irodalom

2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról.
2014. évi XXXVII. törvény A pénzügyi közvetítőrendszer egyes szereplőinek biztonságát erősítő intézményrendszer továbbfejlesztéséről.
- Chesini, G., Giaretta, E. (2014): Toward a Pan European Deposit Guarantee Scheme. How bank Riskiness is relevant in the scheme? Letöltve: 2014. október 30-án: http://convegna.unicatt.it/meetings_Chesini.pdf
- Csatai, R. (2012): Banküzemeltetési alapismeretek. Letöltve: 2014. október 21-én: http://www.mtk.nyme.hu/fileadmin/user_upload/gazdasag/Letoeltetek/CSRBAN_Kjegyzet2012.doc
- Demirgüç-Kunt, A., Kane, E., Laeven, L. (2014): Deposit Insurance Database, IMF Working Paper. Letöltve: 2014. október 30-án: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2014/wp14118.pdf>

- Európai Központi Bank véleménye (2012). Letöltve: 2014. október 28-án:
http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_03920130212hu00010024.pdf
- Illés B. Cs., Hustiné Béres K., Dunay A., Pataki L. (2011): Impacts of Taxation on Small and Medium Enterprises in Central Eastern Europe. pp. 77-91., In: Bill Kondellas, Wojciech Wloch M A, Grzegorz Dworakowski B A (eds.): Business in Central and Eastern Europe: Cross-Atlantic Perspectives. Northeastern University Press, Chicago, 299 p.
- Kegyes, R. (2008): A betétbiztosítási alapok feladata és helye a romániai bankrendszerben. Letöltve: 2014. november 2-án:
http://epa.oszk.hu/00300/00315/00067/pdf/EPA00315_Kozgazdasz_Forum_2008_04.pdf
- Kisgergely, K., Szombati, A. (2014): Bankunió magyar szemmel – hogyan látja az MNB a szoros együttműködés lehetőségét? MNB tanulmányok 115.
- Magyar Nemzeti Bank sajtóközleménye (2014): Nem kell módosítania az európai banki stressz teszt magyar résztvevőjének. Letöltve: 2014. október 27-én:
http://felugyelet.mnb.hu/hirek_ujdontasok/sajtokozlomeny_20141026.html
- Magyar Nemzeti Bank sajtóközleménye (2015): Az MNB likviditási kölcsönt nyújt az OBA részére. Letöltve: 2015. március 10-én:
http://www.mnb.hu/Sajtoszoba/mnbhu_pressreleases/mnbhu_pressreleases_2015/mnbhu_sajtokozlomeny_20150306_01
- Mérő K., Piroska D. (2013): A makroprudenciális bankszabályozás és felügyelés keretrendszerének kialakulása. *Hitelintézeti Szemle* 12. évf. 4. szám, pp. 306–325.
- MTI (2014): Egységes európai betévédelem: Az új betétbiztosítási szabályokat tartalmazó törvény-csomagról. Letöltve: 2015. március 5-én:
<http://www.jogiforum.hu/hirek/33035>
- Nemzetgazdasági Minisztérium (2014): A Szanalási Alap megkezdte működését. Letöltve: 2014. november 6-án:
<http://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/hirek/a-szanalasi-alap-megkezdte-mukodeset>
- Országos Betétbiztosítási Alap (2003): Az első tíz év (1993–2003). Letöltve: 2013. október 07-én:
http://www.oba.hu/images/stories/downloads/oba/az_elso_tiz_ev.pdf
- Országos Betétbiztosítási Alap (2012): Iránytű a betétbiztosításhoz. Letöltve: 2013. augusztus 21-én:
http://www.oba.hu/images/stories/downloads/iranytu/iranytu_a5_1229.pdf
- Országos Betétbiztosítási Alap (2015): 3 ezer betétet kártalanított az OBA 2014-ben. Letöltve: 2015. február 5-én:
<http://www.oba.hu/hu/sajto/131-63-ezer-betetest-kartalanitott-az-oba-2014-ben>
- Országos Betétbiztosítási Alap (2015) belső anyag.
- Windisch, L. (2014): A magyar pénzügyi rendszer a bankfelügyelet és bankunió kapcsolata – „Lemarad, aki kimarad?”. Letöltve: 2014. október 17-én:
http://www.mkt.hu/vgy2014/Windisch_Laszlo.pdf